

## ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «ГАРМОНІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО» (和谐社会) У СУЧАСНОМУ КИТАЄМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Осьмачко О. С.

*аспірантка кафедри східної філології*

*Київський національний лінгвістичний університет*

*вул. Велика Васильківська, 73, Київ, Україна*

*orcid.org/0000-0002-6659-4679*

*osmachko@gmail.com*

**Ключові слова:** політичний дискурс, концепт гармонії, ідеологічна риторика, мовна цензура, критичний дискурс-аналіз, корпусне дослідження, стратегія легітимації, медіакомунікація.

Статтю присвячено комплексному аналізу вербалізації концепту «гармонійне суспільство» (和谐社会) у сучасному китайському політичному дискурсі 2000–2024 рр., який виступає стрижневим елементом ідеологічної моделі КНР та ключовим інструментом формування суспільних уявлень про стабільність і порядок. Дослідження базується на корпусному аналізі китайсько- та англійськомовних матеріалів офіційних медіа (People's Daily, Xinhua, China Daily, Global Times) із застосуванням критичного дискурс-аналізу, кількісних методів підрахунку частотності й колокацій, а також контекстуального аналізу семантичних опозицій. Виявлено лексичні, синтаксичні, семантичні та прагматичні стратегії репрезентації концепту в партійних документах, промовах керівництва, газетних публікаціях і мережевому просторі, включно з елементами інтернет-сленгу. Простежено діахронну еволюцію концепту – від внутрішньополітичного інструмента стабілізації та легітимації періоду Ху Цзіньтао до глобалізованої риторики «спільноти єдиної долі людства» (人类命运共同体) в епоху Сі Цзіньпіна. Виокремлено семантичні опозиції (гармонія/хаос, стабільність/розкол, єдність/сепаратизм) та механізми їх використання для конструювання бінарної моделі «свій/чужий». Проаналізовано стратегії цензури й евфемізації, включно з протестними неологізмами («бути гармонізованим» – 被和谐, омонім 河蟹) як індикаторами іронічної рецепції владної риторики. Запропоновано трирівневу типологію дискурсивної еволюції (національний – перехідний – глобальний) та окреслено механізми адаптації концепту до різних комунікативних арен. Наукова новизна полягає у поєднанні корпусного та лінгвокультурологічного підходів, що дозволило виявити стійкі моделі вербалізації гармонії й простежити їх перенесення з внутрішньополітичної сфери у зовнішньополітичний дискурс КНР, а також визначити їх потенціал як інструмент формування позитивного міжнародного іміджу держави. Результати дослідження можуть бути використані для подальшого вивчення авторитарних риторичних стратегій і механізмів дискурсивної легітимації у порівняльному контексті.

## VERBALIZATION OF THE “HARMONIOUS SOCIETY” CONCEPT (和谐社会) IN THE CONTEMPORARY POLITICAL DISCOURSE OF CHINA

Osmachko O. S.

*Postgraduate Student at the Department of Oriental Philology*

*Kyiv National Linguistic University*

*Velyka Vasylkivska str., 73, Kyiv, Ukraine*

*orcid.org/0000-0002-6659-4679*

*osmachko@gmail.com*

**Key words:** *political discourse, harmony concept, ideological rhetoric, language censorship, critical discourse analysis, corpus-based study, legitimization strategy, media communication.*

The article offers a comprehensive analysis of the verbalization of the concept of a “harmonious society” (和谐社会) in contemporary Chinese political discourse from 2000 to 2024, which serves as a core element of the ideological model of the PRC and a key instrument for shaping public perceptions of stability and order. The study is based on a corpus analysis of Chinese- and English-language materials from official media (People’s Daily, Xinhua, China Daily, Global Times) combined with critical discourse analysis, quantitative methods for measuring frequency and collocations, and contextual analysis of semantic oppositions. The research identifies lexical, syntactic, semantic, and pragmatic strategies for representing the concept in party documents, leadership speeches, newspaper publications, and online discourse, including elements of internet slang. It traces the diachronic evolution of the concept – from an instrument of domestic stabilization and legitimacy during Hu Jintao’s tenure to the globalized rhetoric of the “community of a shared future for mankind” (人类命运共同体) in Xi Jinping’s era. Semantic oppositions (harmony/chaos, stability/division, unity/separatism) and the mechanisms of their use in constructing a binary “us/them” worldview are examined. The article also analyzes censorship and euphemization strategies, including protest neologisms (“to be harmonized” – 被和谐, the homonym 河蟹) as indicators of an ironic public reception of official rhetoric. A three-level typology of the discursive evolution (national – transitional – global) is proposed, and the mechanisms for adapting the concept to different communicative arenas are outlined. The study’s novelty lies in combining corpus and linguocultural approaches, which made it possible to identify stable models of verbalizing harmony and to trace their transfer from the domestic political sphere into the PRC’s foreign policy discourse, as well as to determine their potential as a tool for shaping the country’s positive international image. The findings can be used for further research into authoritarian rhetorical strategies and mechanisms of discursive legitimation in a comparative context.

**Постановка проблеми.** Упродовж останніх двох десятиліть концепт гармонійного суспільства (和谐社会), започаткований у політичній риториці КНР за президентства Ху Цзіньтао, утвердився як ключовий елемент суспільно-політичного дискурсу. Він поєднує конфуціанську ідею гармонії (和, hé) із сучасними політичними прагненнями до соціальної стабільності, порядку та ідеологічного контролю. У сучасному китайському політичному дискурсі поняття «гармонія» виступає інструментом легітимації влади, витісняючи альтернативні інтерпретації і формуючи нормативне бачення соціального порядку [Rošker, 2013].

Із посиленням цензурних практик термін набув іронічного забарвлення у масовій комунікації.

Зокрема, в інтернет-середовищі поширився неологізм «бути гармонізованим» (被和谐 bèihéxiè) у значенні піддатися цензурі, а також саркастична омонімія «річковий краб» (河蟹, héxiè), що стала символом прихованого мовного протесту. Ці явища засвідчують складну взаємодію між владною риторикою та рецепцією її з боку суспільства [Nordin, 2014].

Наукові дослідження дискурсу гармонії зосереджуються переважно у трьох напрямках. Перший – аналіз «гармонійного» мовлення як інструменту політичної комунікації та контролю. Автори вказують на поступову трансформацію офіційного стилю у бік «новомови», що поєднує повторювані ідеологічні формули із виключенням термінів,

які не відповідають образу стабільності. Другий напрям пов'язаний з вивченням мовної політики: поняття «гармонія» постає як засіб уніфікації суспільного мовлення, але водночас породжує неформальні мовні стратегії обхідної критики – каламбури, евфемізми, семантичні переосмислення. Третій вектор – корпусний аналіз медіатекстів: дослідники зафіксували зростання позитивної тональності в офіційній та комерційній пресі, що свідчить про поширення лексичних маркерів гармонії навіть поза межами партійної пропаганди [Barne, 2012; Vajčić, 2017].

У самому китайському мовознавстві формується новий напрям – «аналіз гармонійного дискурсу», який інтегрує ідею гармонії в екологічну лінгвістику та оцінює тексти з погляду їх відповідності ідеологічно прийнятним смислам.

Попри багатогранність наявних підходів, залишаються невирішеними кілька важливих аспектів. По-перше, відсутній системний опис мовних стратегій, за допомогою яких вербалізується концепт гармонії в різних комунікативних сферах – від партійних документів до інтернет-дискурсу. По-друге, політичні гасла як мовна категорія не так часто стають об'єктом лінгвістичного аналізу, хоча вони є потужним інструментом владної комунікації. По-третє, бракує досліджень, що простежують еволюцію вербальних маркерів гармонії у діячій та виявляють баланс між доктринальним змістом і ситуативним вживанням. Ці прогалини окреслюють наукову проблему, якій присвячена ця стаття, – вивчення мовної реалізації дискурсу «гармонійного суспільства» у динаміці, на основі корпусного аналізу і критичної дискурсології.

**Мета і завдання дослідження.** Метою статті є комплексне дослідження мовних засобів, за допомогою яких вербалізується дискурс «гармонійне суспільство» у сучасному китайському офіційному та медійному просторі. У фокусі – лексичні, синтаксичні й прагматичні стратегії, що використовуються для формування і підтримання ідеологічної конструкції гармонії, а також трансформації цього дискурсу в умовах цифрової епохи.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі мовних засобів вербалізації концепту гармонійного суспільства (和谐社会 *héxié shèhuì*) в китайському політичному дискурсі у його діячій розвитку – від етапу внутрішньої стабілізації періоду Ху Цзіньтао до глобалізованої риторики міжнародної гармонії в епоху Сі Цзіньпіна. Уперше здійснено поєднання корпусного аналізу китайсько- та англійськомовних джерел (People's Daily, Xinhua, China Daily, Global Times) із лінгвокультурологічною інтерпретацією лексико-семантичних і синтаксичних стратегій репрезентації концепту. Запропоновано типологію етапів дискурсивної еволюції кон-

цепту – національного, перехідного та глобального – і окреслено механізми його функціонування як інструмента легітимації влади.

Для досягнення мети передбачено виконання таких **завдань**:

- проаналізувати наукові підходи до вивчення дискурсу гармонії у працях сучасних дослідників;
- визначити основні мовні одиниці та мовні засоби (лексеми, фразеологізми, синтаксичні конструкції), за допомогою яких реалізується концепт гармонії в китайському дискурсі;
- провести корпусний аналіз частотності, контекстів і колокацій ключових елементів дискурсу на матеріалі китайськомовних і англійськомовних офіційних ЗМІ, пов'язаних з Комуністичною партією Китаю;
- виявити функціональне навантаження вживаних засобів у формуванні смислів і репрезентації влади в межах концепту гармонії.

**Об'єкт і предмет дослідження.** Об'єктом дослідження є політичний дискурс КНР, у межах якого реалізується концепт гармонійного суспільства. **Предметом** – мовні засоби вербалізації цього дискурсу, зокрема лексичні одиниці, метафори, колокації, синтаксичні структури й евфемізми, що функціонують у текстах офіційних заяв, партійних документів, урядових медіа та мережевого сленгу.

**Виклад основного матеріалу.** Концепцію гармонійного суспільства (和谐社会, *héxié shèhuì*) запровадив Генеральний секретар Центрального комітету Комуністичної партії Китаю Ху Цзіньтао у 2004 році як реакцію на зростання соціального невдоволення в Китаї. Ідея полягала в досягненні суспільної злагоди шляхом «вирішення протиріч» між різними групами і класами та забезпечення стійкого розвитку. У партійних документах того часу повна формула звучала як «соціалістичне гармонійне суспільство» (社会主义和谐社会 *shè huì zhǔ yì hé xié shè huì*) – стратегічна мета розвитку, проголошена на 4-му пленумі ЦК КПК 16-го скликання 19 вересня 2004 р. із закликом «мобілізувати всі позитивні фактори, координувати інтереси різних сторін..., зміцнювати соціальну стабільність». Таким чином, офіційний дискурс акцентував позитивні поняття *гармонії* та *стабільності* як засади суспільного добробуту, протиставляючи їм *протиріччя*, *хаос* і *розкол*, яких слід уникнути. Ху Цзіньтао також вжив паралельний термін «гармонійний світ» (和谐世界 *héxié shìjiè*) у зовнішньополітичному вимірі, підкреслюючи бажаність мирного міжнародного середовища.

**Лексичні особливості.** У китайських медіа 2000-х рр. усталилися характерні колокації на позначення реалізації концепту *гармонії*. Найчастіше вживалися дієслівні сполуки на кшталт «будувати гармонійне суспільство»

(建设和谐社会 *jiànshè héxié shèhuì*) – відповід-

ник англомовного виразу “building a harmonious society”, який домінував в офіційному дискурсі. Корпусний аналіз англомовної *China Daily* (1997–2011) виявив 270 випадків дієслівних словосполучень із фразою “a harmonious society”, з яких 62% становлять форми слова “build” (“building”, “build up” тощо). Таким чином, дієслівна метафора «будувати гармонійне суспільство» виконує ключову концептуальну функцію – вона репрезентує гармонію як процесуальну мету, що передбачає поступове досягнення бажаного соціального стану. Окрім дієслів руху і розвитку, для опису гармонійного суспільства характерні підсилювальні епітети з позитивною семантикою. Зокрема, в англомовних перекладах соціалістичних гасел прикметник “harmonious” часто сполучається з «емоційно забарвленими означеннями» та динамічними дієсловами, що передають зміст зростання і стабільності. Наприклад, у публікаціях *People’s Daily* і *China Daily* трапляються такі словосполучення, як “socialist harmonious society” («соціалістичне гармонійне суспільство»), “stable and harmonious society” («стабільне і гармонійне суспільство»), “prosperous and harmonious society” («процвітаюче і гармонійне суспільство») тощо. Лексика такого типу спрямована на формування позитивних асоціацій і легітимізацію політичного курсу на єдність і порядок.

**Синтаксичні структури.** Для офіційних текстів періоду Ху Цзіньтао притаманне гаслове стилістичне оформлення. Широко використовувалися паралельні конструкції та перелічення, що підкреслюють всеосяжність політичних цілей. Наприклад, у наведеному фрагменті партійної ухвали 2004 р. бачимо низку однорідних присудків: «покрощувати..., підвищувати..., координувати..., сприяти..., зміцнювати... та підтримувати...» – усі, по суті, конкретизують процес побудови гармонійного суспільства. Такі синтаксичні ряди створюють ритміку офіційного мовлення і закладають програмність дискурсу. Часто вживалася і конструкція «Х є запорукою Y», зокрема «стабільність – запорука розвитку», що відображає ключову ідею: лише через гармонію та внутрішній порядок можливий економічний прогрес.

**Семантичні опозиції.** Дискурс гармонійного суспільства від самого початку будувався на протиставленні позитивних цінностей негативним явищам. У риторикі КПК доба Ху Цзіньтао утвердила опозицію «стабільність – хаос», що часто артикулювалася у формулах на кшталт «стабільність – це благо, а смута – лихо». Так, офіційні коментарі наголошували, що суспільна стабільність – передумова «щастя народу», тоді як безлад або розкол ведуть до «лиха» для країни. Позитивні поняття (стабільність, єдність, гармонія, порядок) у дискурсі незмінно асоціювалися з керівною

роллю КПК та успіхом політики реформ, тоді як їм протиставлялися негативні сценарії (хаос, розбрат, криза, анархія) переважно в абстрактній чи гіпотетичній формі. Така риторика створювала своєрідну *дихотомію*: або суспільство рухається шляхом гармонії під керівництвом партії, або ж йому загрожує занурення в хаос і нестабільність. Наприклад, дослідники відзначають, що ключовий термін «стабільність» у цих текстах набув рис «порожнього символу», наповненого радше конотативним змістом: він подається як абсолютне благо, втрата якого неодмінно спричинить катастрофічне майбутнє для Китаю (аналогічно до подій «кольорових революцій» чи розпаду СРСР). Таким чином, опозиція «гармонія/стабільність vs. розкол/хаос» стала концептуальним стрижнем офіційного дискурсу, легітимуючи владу КПК як гаранта від «хаосу» [Liu, 2015].

**Евфемізми та цензура.** Примітно, що гасло «гармонійне суспільство» породило і побічний ефект – появу евфемізмів та інтернет-сленгу, пов’язаних із цензурою. Оскільки влада під гаслом гармонії посилила контроль над ЗМІ й онлайн-простором, саме слово «гармонія» набуло іронічного відтінку. В мережевій мові з’явився вираз «бути гармонізованим» (被和谐, bèi héxié), що означає *піддатися цензурі*, тобто коли допис або коментар видаляють як «негармонійний». Фактично «гармонія» стала синонімом зачистки невігідних висловлювань: як зазначає *China Media Project*, невдовзі після появи цього лозунгу слово «гармонізувати» увійшло у вжиток у значенні «цензурувати», а також виникла і жартівлива заміна 和谐 (héxié) на співзвучне «річковий краб» (河蟹, héxié), що у соцмережах почали використовувати замість слова «гармонія» для уникнення цензурних фільтрів. Ці мовні феномени демонструють суспільну реакцію на офіційний дискурс: інтенсивна пропаганда концепту «гармонія» з боку влади супроводжувалася посиленням цензури, внаслідок чого сам термін набув іронічного змісту – «замовчування». Проте в офіційному стилі того періоду пряма негативна лексика практично не вживалася – замість неї застосовувалися нейтральні або піднесені евфемізми. Наприклад, масові протести або заворушення називали «інцидентами» чи «подіями» (全体性事件, qún tǐ xìng shì jiàn), етнічні конфлікти завуальовувалися термінами на кшталт «гармонізація міжнаціональних відносин» тощо. Така стратегія вербалізації дозволяла говорити про проблеми, не називаючи їх відкрито, що вписується в принцип давньокитайського «виправлення імен» (正名, zhèngmíng), мовляв, правильне вживання термінів саме по собі сприяє упорядкуванню суспільства [Zheng, 2007].

**Стратегії репрезентації загроз.** У 2002–2012 рр. китайська влада характеризувала будь-які прояви

опору чи нестабільності як загрозу для гармонії, часто натякаючи на вплив зовнішніх сил. Внутрішні опозиційні рухи, зокрема протестні акції селян чи етнічні заворушення в Тибеті (2008) та Сінцзяні (2009), подавалися крізь призму боротьби з «*трьома силами*» (тероризмом, екстремізмом і сепаратизмом), тобто як локальні прояви ширших загроз. Особливо поняття «*сепаратизм*» (分裂主义, fēn liè zhǔ yì) посіло важливе місце в дискурсі: прагнення незалежності Тайваню або Тибету трактувалися як «*розкол країни*», що протиставлялося ідеалу національної єдності. Така риторика створювала образ *внутрішньої загрози*, але з неодмінним зовнішнім підґрунтям: наприклад, за масовими безладами часто вбачали «чужоземні ворожі сили». Вже у цей період відродився термін «*ворожі сили*» (敌对势力, dí duì shì lì), успадкований ще з маоїстських часів, яким позначали зовнішніх супротивників соціалізму та режиму, проте водночас він використовувався і щодо внутрішніх опонентів, трактуючи їх як маріонеток зовнішнього впливу. Історично слово «*вороги*» (敌人, dí rén) протиставлялося поняттю «*народ*» у маоїстській доктрині про правильно/неправильно (знаменита промова Мао «Про правильне розв'язання протиріч всередині народу», 1957). У 2000-х рр. ця дихотомія відобразилася в офіційному вислові, що «*необхідно чітко розмежовувати нас і ворогів*», де «*ворожі сили* вдома і за кордоном» звинувачувалися у підіривній діяльності проти Китаю.

У підсумку для періоду Ху Цзіньтао характерне риторичне піднесення *гармонії* як вищої суспільної цінності та паралельна делегітимація будь-яких проявів інакودумства через їх асоціацію з *хаосом* або *зовнішньою ворожою змовою*. Це заклало підґрунтя наступної еволюції дискурсу за правління Сі Цзіньпіна.

**Дискурс початку епохи Сі Цзіньпіна (2012–2020).** Прихід до влади Сі Цзіньпіна наприкінці 2012 року ознаменував зміни у пріоритетах офіційного дискурсу, хоча базові концепти *стабільності* й *гармонії* лишилися центральними. Сі Цзіньпін висунув нові концепти, насамперед «Китайську мрію» (中国梦, zhōng guó mèng) про «велике відродження китайської нації», але риторика гармонійного суспільства не зникла, а трансформувалася. У «*новій епосі*» (新时代, xīn shí dài) Сі Цзіньпіна внутрішня політика фокусується на підтриманні режимної стабільності ще жорсткішими методами, а концепт гармонії набуває забарвлення «*спільної справи*» на шляху до національного відродження.

**Лексика і стиль.** У 2012–2020 рр. частотність вживання слова «гармонія» у внутрішньополітичних текстах дещо знизилася порівняно з попереднім десятиліттям, поступившись місцем акцентам на «*реформах*», «*розвитку*» та «*націо-*

*нальному відродженні*». В англомовних офіційних повідомленнях замість гасла “*harmonious society*” частіше з’являються нові терміни: “*Chinese Dream*” («Китайська мрія»), “*new normal*” («нова норма» економічного зростання), “*supply-side structural reform*” тощо. Втім базові цінності гармонії прослідковуються у формулі «*соціалістичні основні цінності*» (社会主义核心价值观, shè huì zhǔ yì hé xīn jià zhí guān), проголошеній у 2013 р., серед 12 чеснот якої одне з чільних місць посідає «*гармонія*» (和谐, hé xié). Так само незмінним лишається гасло про «*стабільність*» як передумову розвитку – його активно повторювали у зв’язку з економічними викликами (попередження «*не можна допустити системних ризиків, щоб уникнути хаосу*») та політичними подіями (наприклад, виправдання жорстких заходів у Сінцзяні й Тибеті необхідністю «*зберегти стабільність і єдність*»). Отже, лексичний репертуар епохи Сі на внутрішній арені увібрав традиційні слова (*стабільність, єдність, гармонія*) у поєднанні з новими ідеологічними гаслами [Guo, 2020].

Стиль офіційних текстів став ще більш *директивним* і забарвленим урочистою лексикою. Синтаксично зберігається тенденція до довгих періодів із переліками, але з’являються також *риторичні запитання* та *апеляція до історії* як прийоми переконання. Наприклад, у звітах XIX з’їзду КПК (2017) поруч з тезами про гармонійне суспільство і «добробут народу» трапляються риторичні фігури: «*Як ми забезпечимо, щоб...? Ми повинні...*», що надає промовам більш проповідницького тону.

**Репрезентація внутрішніх загроз.** За правління Сі Цзіньпіна держава відкрито заговорила про *комплексну національну безпеку*, що охоплює і внутрішні, і зовнішні аспекти. У 2014 р. була проголошена «*Всеосяжна концепція національної безпеки*», яка підкреслює, що безпека режиму та стабільність суспільства – ключові пріоритети. Відповідно, офіційний дискурс ще частіше апелює до необхідності боротьби з «*внутрішніми ворожими силами*». Термін «*ворожі сили*» (敌对势力, dí duì shì lì) переживає новий сплеск вживання: як зазначають дослідники, за останнє десятиліття партійні медіа і чиновники все частіше згадують «*ворожі зовнішні впливи*», пояснюючи ними будь-які заворушення чи прояви протесту всередині країни. Ця стратегія зображує внутрішню опозицію як похідну від *зовнішньої змови*. Наприклад, під час протестів у Гонконзі 2014 р. і особливо 2019 р. офіційна преса прямо звинувачувала «західні антикитайські сили» у підбурюванні хаосу в місті. Таким чином, внутрішній дискурс гармонії в епоху Сі Цзіньпіна формулюється крізь призму «ми проти них»: влада та «народ» проти невеликої групи «підбурювачів»,

що керуються ворогами Китаю. Це підсилює легітимацію репресивних заходів, адже придушення протестів подається не як порушення гармонії, а як необхідний крок для захисту країни від хаосу, інспірованого зовні.

**Цензурні практики і евфемізми.** У цей період китайська цензура стала ще жорсткішою, а разом з нею вдосконалились і евфемістичні практики. Продовжує активно застосовуватися термінологія на зразок «*підтримання стабільності*» (维稳, wéi wěn) – лагідна назва для заходів силового контролю. Замість прямого слова «цензура» офіційно говорять про «*керування громадською думкою*» (引导舆论, yǐn dǎo yú lùn) або «очищення інтернет-простору» задля гармонії. Влада запровадила нові закони про кібербезпеку і контролює соціальні мережі, однак у риторичі це оформлено як боротьба за «*чистоту і гармонію кіберпростору*». У відповідь інтернет-культура породжує нові коди: наприклад, набули популярності обхідні вирази, що висміюють цензуру, як-от «*їсти курку*» (谐音, xié yīn від «цензура» на сленгу) тощо. Сам же офіційний дискурс стає дедалі більш уніфікованим: так звані 提法 «tí fǎ» (тиражовані клішовані формулювання), на кшталт «спільно долати труднощі заради гармонії та стабільності», широко представлені в публікаціях газети People's Daily (人民日报, rén mín rì bào). Як зауважує Джозеф Алваро, англомовна партійна преса КНР формує специфічну «новомову» у стилі Сінхуа, відзначену надмірно оптимістичною лексикою та ідеологічними зворотами, зрозумілими лише в контексті китайської риторики. З погляду зовнішнього читача подібна риторика може здаватися штучно піднесеною, однак у межах внутрішнього інформаційного простору вона слугує інструментом регулярного відтворення офіційного ідеологічного наративу [Alvaro, 2015; Marinelli, 2014].

Отже, у 2012–2020 рр. внутрішній дискурс гармонійного суспільства дещо відступив на другий план перед новими гаслами, але фундаментальні ідеї *єдності, стабільності й порядку* тільки зміцнили [Joshi, 2012]. Влада Сі Цзіньпіна послідовно препарує будь-які внутрішні виклики як загрозу гармонії, часто інспіровану «*холодно-воєнним мисленням Заходу*». Це прокладає логічний місток до зовнішньої риторики КНР останніх років, де концепт гармонії проектується вже на глобальний рівень.

**Міжнародна риторика 2020–2024: концепт «спільноти єдиної долі людства».** У 2020-х роках китайський офіційний дискурс усе активніше використовує поняття «*спільноти єдиної долі людства*» (人类命运共同体 rén lèi mìng yùn gòng tóng tǐ) – глобальне продовження ідеї гармонійного суспільства. Цей термін, вперше озвучений Сі Цзіньпіном для міжнародної аудиторії

у 2013 році, набув статусу центрального елемента зовнішньополітичної риторики КНР. З 2017 року концепт *єдиної долі* (в англ. перекладі спочатку “shared destiny”, згодом виправлено на “shared future”) закріплений у Статуті КПК та Конституції КНР, що підкреслює його ідеологічну вагу. Це концепція нового світового порядку, що ґрунтується на ідеї об’єднання націй навколо спільних інтересів і відмови від конфронтації – фактично уявлення про глобальну гармонію в китайській інтерпретації.

**Основні наративи.** У білій книзі Держради КНР «*Глобальна спільнота єдиної долі: пропозиція та дії Китаю*» (вересень 2023) підсумовано бачення Пекіна: сучасний світ нібито стоїть на роздоріжжі, де панують *нестабільність, невизначеність та криза довіри*. Причинами цього названо «*ментальність холодної війни, право сили, гегемонізм та ідеологічну конфронтацію*». Ці негативні поняття явно адресовані Заходу, передусім США, яких звинувачують у блокувальному мисленні та домінуванні. Натомість китайська сторона пропонує «*нову еру – нові ідеї*», побудовані на принципах *відкритості, рівності, справедливості, співпраці, гармонійного співіснування та єдності* між країнами. Фактично проголошуються семантичні опозиції глобального рівня: *багатополярність vs. гегемонізм, діалог vs. конфронтація, взаємна вигода vs. гра з нульовою сумою*. Китайський дискурс позиціонує себе на боці першого елемента в кожній парі (миру, розвитку, гармонії), тоді як другий елемент асоціюється з «*певними країнами*» (натяк на Захід) [Біла книга Держради КНР, 2023].

У промовах Сі Цзіньпіна і китайських дипломатів постійно звучать заклики «*відмовитися від ментальності холодної війни*», не створювати військових блоків, не втручатися у внутрішні справи інших держав тощо. Негативний образ «*холодно-воєнного мислення*» став універсальним ярликом для критики політики США та їхніх союзників. Паралельно вводяться власні ініціативи КНР, що концептуально пов’язані з «єдиною долею»: Ініціатива глобальної безпеки, Ініціатива глобального розвитку, Ініціатива глобальної цивілізації. Усі вони просувають тезу про необхідність *справедливішого і гармонійнішого* світоустрою, де враховується голос країн, що розвиваються. В офіційних текстах наголошується, що китайська культура здавна цінує *гармонію* (和, hé) і прагнення до «Великої єдності» (大同, dà tóng, ідеал конфуціанської утопії), отже, концепція глобальної єдиної долі подається як логічне продовження традиційних китайських цінностей на міжнародній арені.

Прагматично концепт «гармонійне суспільство» виконує водночас функції інтеграції та контролю. Як відзначає Дж. Делурі, він є «сман-

тично пластичним» і здатен викликати схвалення у різних цільових аудиторій – як обіцянка добробуту для бідних, стабільності для середнього класу, легітимності для партійної еліти. Така стратегічна багатозначність уможливорює використання цього поняття не лише у внутрішньому дискурсі, але й на глобальному рівні, зокрема в дипломатичному наративі «єдиної долі людства» (Community of Shared Future for Mankind), де гармонія позиціонується як основа нового міжнародного порядку [Delury, 2008].

**Лексичні та стилістичні риси.** Мова міжнародних документів КНР 2020-х рр. насичена дипломатичними кліше та високим стилем. Типові словосполучення включають «win-win співробітництво» (共贏合作, gòng yíng hé zuò), «справедливий і раціональний міжнародний порядок», «спільні цінності всього людства» тощо. Часто використовуються парні прикметники: «відкритий і толерантний», «всеосяжний і стійкий», «мирний і безпечний» світ, що відображено і в офіційних перекладах англійською. Синтаксично переважають складні конструкції з підрядними частинами причини і мети, які обґрунтовують китайські пропозиції. Наприклад: «Оскільки односторонність і гегемонія більше неприпустимі, Китай закликає до...», або «З огляду на спільні виклики, ми повинні разом...». Подібний аргументативний стиль покликаний надати китайським ініціативам вигляду неминучих і об'єктивно необхідних [Khan, 2021].

Цікавою є тонка зміна перекладу ключового терміна: слово 命运 (mìngyùn, доля) у фразі 人类命运共同体 (rén lèi mìng yùn gòng tóng tǐ – «Спільнота зі спільним майбутнім для людства») спочатку перекладалося як «*destiny*», але з 2015 р. офіційно замінено на м'якше «*future*» – «майбутнє». Як відзначають аналітики, слово «*destiny*» могло насторожувати партнерів натяком на фатальну неминучість китайського лідерства, тоді як «*shared future*» сприймається як м'якша та більш прийнятна для міжнародного сприйняття формула. Це лексичне коригування – своєрідний евфемізм на глобальній сцені – покликане зробити концепт прийнятнішим для інших країн.

**Дискурсивні опозиції і образи загроз.** У міжнародній риторичі КНР останніх років чітко проступає поділ на «*старе*» і «*нове*». «*Старе*» мислення – це блокова політика, гегемонія, односторонні санкції, втручання – всі ці терміни вживаються з різко негативною конотацією і прив'язуються до Заходу. Натомість «*нове мислення*» асоціюється з ідеями єдиної долі: багатосторонність, повага суверенітету, взаємна вигода. Цей контраст використовується для створення образу зовнішньої загрози, від якої Китай пропонує світу рецепт порятунку. Зокрема, китайські представники в ООН заявляють, що «*ментальність холодної війни залишається найбільшою загрозою миру і стабільності у світі*», тим самим натякаючи: головна перешкода на шляху до глобальної гармонії – це дії США та їх союзників,

Таблиця 1

## Частотність і характер вживання ключових термінів дискурсу

| Термін (укр., кит., англ.)                                     | 2002–2012 (Ху)                                                                           | 2012–2020 (поч. Сі)                                                                                  | 2020–2024 (глобально)                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Гармонія</b> (和谐, hé xié, harmony)                          | Висока частотність (пікове вживання у 2005–2008) – лозунг офіційної ідеології періоду    | Зменшення згадок у внутрішніх промовах; присутнє серед «основних цінностей» (~3 із 12)               | Помірне вживання; акцент на похідному концепті «спільна доля» (命运) замість «гармонія»                                                          |
| <b>Стабільність</b> (稳定, wěn dìng, stability)                  | Висока частотність; ключове слово внутрішньої політики (слоган «стабільність понад усе») | Дуже висока; наскрізний мотив (економічна і соц. стабільність як мета реформ)                        | Висока; часто в негативному контексті про загрози світовій стабільності (винуватцем виставляється «Cold War mentality»)                        |
| <b>Розкол/сепаратизм</b> (分裂, fēn liè, splittism)              | Помірна; в основному щодо Тайваню, іноді Тибету (напруження 2008)                        | Підвищена; фокус на «боротьбі із сепаратизмом» (Тибет, Сінцзян, Гонконг), активна пропаганда єдності | Помірна; згадки переважно у засудженні «сепаратизму» Тайваню на міжнародній арені                                                              |
| <b>Хаос/безлад</b> (动乱 dòng luàn / 混乱 hùn luàn, chaos/turmoil) | Помірна; як застереження (приклад розпаду СРСР, «кольорових революцій»)                  | Помірна; використовується для контрасту зі «стабільністю» (наприклад, Сирія, Лівія як приклад хаосу) | Підвищена у глобальній риторичі; згадується у критиці воєн, криз (наприклад, «хаос і нестабільність у світі породжені блоковим протистоянням») |

Таблиця 2

## Приклади дискурсивних опозицій «свій – чужий» у риторичі КПК

| Позитивний концепт (лозунг)                                    | Негативний контраст                                         | Приклад використання в дискурсі                                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Гармонія</b> (和谐, hé xié) – порядок і єдність               | <b>Хаос</b> (动乱, dòng luàn) – безладдя                      | «Тільки під керівництвом КПК Китай уникнув хаосу і досяг гармонії; безлад типу культурної революції не повинен повторитися».                     |
| <b>Єдність</b> (团结/统一, tuán jié/tǒng yī) – соборність          | <b>Розкол</b> (分裂, fēn liè) – сепаратизм                    | «Будь-які спроби розколу країни приречені, бо сила національної єдності невідворотно переможе сепаратизм» (заява щодо Тайваню).                  |
| <b>Стабільність</b> (稳定, wěn dìng) – порядок                   | <b>Смута</b> (祸乱, huò luàn) – заворуха                      | «Події в регіоні показують, що суспільна стабільність – це благо, а смута – це лихо для народу» (офіц. коментар про Сінцзян).                    |
| <b>Спільна доля</b> (命运共同体, mìng yùn gòng tóng tǐ) – співпраця | <b>Холодна війна</b> (冷战, lěng zhàn) – блокова конфронтація | «Застаріла ментальність холодної війни є найбільшою загрозою світові; країни мають об'єднатися у спільну долю людства і відкинути конфронтацію». |

які мислять у категоріях конфронтації. Одночасно Китай проєктує себе як «відповідальну велику державу», що прагне миру. Сі Цзіньпін і дипломати часто повторюють: «Китай ніколи не шукав гегемонії і не прагне сфер впливу», «Китаю не властива агресія, навіть ставши супердержавою, ми лишатимемось прихильниками миру». Таким чином, зовнішньополітичний дискурс гармонії конструює бінарну опозицію: *Китай* = миротворець і захисник спільного майбутнього vs. *Захід* = носій застарілого, конфліктного світогляду. Це підкреслюється і апеляціями до історії: мовляв, китайська цивілізація тисячоліттями плекала ідеал всеосяжної гармонії (天下大同, tiān xià dà tóng), на відміну від колоніального минулого Заходу [Callahan, 2018].

У таблиці 1 наведено частотність вживання деяких ключових термінів у корпусі офіційних текстів (партійна преса, документи) у кожен з трьох розглянутих періодів (табл. 1).

Як бачимо, «стабільність» залишається постійним лейтмотивом усіх періодів, тоді як акцент з внутрішньої «гармонії» змістився на більш широкий концепт єдиної долі. Водночас лексика загроз (розкол, хаос) набуває все більш негативного глобального забарвлення.

У таблиці 2 наведено приклади дискурсивних опозицій, характерних для риторики КПК, з коротким контекстом їх використання.

Представлені опозиції демонструють типову для китайського офіційного дискурсу маніхейську картину світу: порядок, єдність, стабільність ототожнюються з китайською моделлю розвитку, тоді як хаос, розкол, конфронтація приписуються ворогам цієї моделі, як внутрішнім, так і зовнішнім. Це слугує важливим інструментом легітимації: партія виступає гарантом позитивних цінностей і захисником від усіх загроз.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Дискурс «гармонійного суспільства» в Китаї трансформувалася від інструмента внутрішньої стабілізації у 2000-х до універсального ідеологічного концепту, який використовують як у внутрішній, так і у зовнішній політиці. У мовному вимірі ця трансформація проявляється у стандартизованій риторичі китаємовних і англомовних джерел: концепт вербалізується через словосполучення з динамічними дієсловами («будувати», «досягати»), що позначають процес і стратегічну мету. Частотність і семантична стабільність цього концепту підтверджують його роль як дискурсивної домінанти – засобу легітимації політики КПК та нав'язування консенсусної моделі суспільства.

У китайському офіційному дискурсі гармонія набуває сакралізованого статусу: вона асоціюється з такими позитивними категоріями, як «стабільність», «єдність», «порядок» і «справедливість». При цьому конфлікти, опозиція чи інакodomство маркуються як ворожі елементи, що загрожують соціальному устрою. Така бінарна опозиція, як зазначають дослідники, є типовою для авторитарної риторики, де позитивні концепти використовуються як засоби цензури та дисциплінування масової свідомості. Англомовні джерела, зокрема China Daily і Global Times, відтворюють ті самі наративи, часто із калькуванням китайських конструкцій («harmonious development», «harmonious governance»), що засвідчує цілеспрямовану уніфікацію політичної лексики (так звану Xinhua English).

У перспективі доцільно продовжити дослідження в кількох напрямках. По-перше, необхідний компаративний аналіз міждискурсивних парадигм – наприклад, зіставлення китайського концепту гармонії з російським дискурсом «суверенної демократії» чи іншими наративами авто-



ритарного легітимізму. По-друге, варто вивчити, як дискурс гармонії адаптується до нових каналів комунікації (соціальні мережі, відеоконтент, мему) і чи зберігає там свій вплив. По-третє, цікаво простежити міжмовну трансформацію цього концепту, зокрема, в офіційних перекладах китайською, англійською, іспанською, арабською тощо, як приклад формування глобальної дискурсивної гегемонії. Врешті, особливу увагу слід звернути на поєднання концепту «гармонія» (和谐, hé xié) з іншими ключовими термінами сучасного китайського політичного дискурсу, такими як «сяокан» (小康, xiǎo kāng, помірне процвітання), «екологічна цивілізація» (生态文明, shēng tài wén míng) та «спільнота єдиної долі людства» (人类命运共同体, rén lèi mìng yùn gòng tóng tǐ), з метою виявлення ідеологічної спадковості та трансформації дискурсивних структур влади [De la Rasilla, 2025].

### ЛІТЕРАТУРА

- Офіційний сайт Державної ради Китайської Народної Республіки. *A Global Community of Shared Future: China's Proposals and Actions*. 26.09.2023. URL: [https://english.www.gov.cn/news/202309/26/content\\_WS6512703dc6d0868f4e8dfc37.html](https://english.www.gov.cn/news/202309/26/content_WS6512703dc6d0868f4e8dfc37.html) (дата звернення: 12.06.2025).
- Офіційний сайт Міністерства закордонних справ Китайської Народної Республіки. The Chinese Dream Is a Dream of the People. 06.06.2024. URL: [https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/jj/zggcdwjl100ggs/xsd/202406/t20240606\\_11377988.html](https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/jj/zggcdwjl100ggs/xsd/202406/t20240606_11377988.html) (дата звернення: 16.06.2025).
- Рішення Центрального Комітету Комуністичної партії Китаю щодо побудови соціалістичного гармонійного суспільства. *Бюлетень Державної ради КНР* (Gazette of the State Council of the PRC). 2006. № 39. URL: [https://www.gov.cn/gongbao/content/2006/content\\_453176.htm](https://www.gov.cn/gongbao/content/2006/content_453176.htm) (дата звернення: 11.06.2025).
- Alvaro J.J. Analysing China's English-language media. *World Englishes*. 2015. URL: <https://doi.org/10.1111/weng.12137> (дата звернення: 10.06.2025).
- Bajčić M. New Insights into the Semantics of Legal Concepts and the Legal Dictionary. Amsterdam–Philadelphia : John Benjamins Publishing, 2017. 236 p.
- Barmé G.R. New China Newspeak: Xinhua Wenti. *China Heritage Quarterly*. 2012. No. 29. URL: [http://www.chinaheritagequarterly.org/glossary.php?searchterm=029\\_xinhua.inc&issue=029](http://www.chinaheritagequarterly.org/glossary.php?searchterm=029_xinhua.inc&issue=029) (дата звернення: 11.06.2025).
- Callahan W.A. (2016). China's "Asia Dream": The Belt Road Initiative and the new regional order. *Asian Journal of Comparative Politics*, 1(3), 226–243. DOI: 10.1177/2057891116647806.
- De la Rasilla I., Hao Y. Community of Shared Future for Mankind and International Law. *The Cambridge Handbook of China and International Law*. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-handbook-of-china-and-international-law/community-of-shared-future-for-mankind-and-international-law/2E3986FF0D8A7DE136B379DC7DBC5381> (дата звернення: 12.06.2025).
- Delury J. Harmonious World and China's New Foreign Policy. *The China Quarterly*. 2008. No. 193. Pp. 1–20.
- Guo Y., Li T. Research on Supply Side Structural Reform in China from the Perspective of Multiple Streams Theory. Beijing : Beijing Normal University.
- Joshi D.K. Does China's Harmonious Society Discourse Reflect a Shift towards Human Development? *Journal of Political Ideologies*. 2012. Vol. 17, No. 2. Pp. 169–187. DOI: <https://doi.org/10.1080/13569317.2012.676859>.
- Khan U., Wang H., Ali I. A Sustainable Community of Shared Future for Mankind: Origin, Evolution and Philosophical Foundation. *Sustainability*. 2021. Vol. 13, No. 18.
- Liu H. Interpretation on the Cultural Factors of Harmony in Contemporary Chinese Political Discourses. *Sinología hispánica. China Studies Review*. 2015. Vol. 1, No. 1. Pp. 47–58. DOI: <https://doi.org/10.18002/sin.v1i1.5181>.
- Marinelli M. Introduction: Ideology, Propaganda, and Politics in Xi Jinping's Era. In: Cao Q., Tian H., Chilton P. (Eds.). *Discourse, Politics and Media in Contemporary China*. Amsterdam : John Benjamins, 2014. ISBN: 9789027206459.
- Nordin A., Richaud L. Subverting Official Language and Discourse in China? The Emergence of the "River Crab". *China Information*. 2014. Vol. 28, No. 1. Pp. 47–67. DOI: <https://doi.org/10.1177/0920203X14524687>.
- Rošker J.S. The Concept of Harmony in Contemporary China and in Modern Confucianism. *Asian Studies*. 2013. Vol. 1, No. 2. Pp. 3–20. DOI: <https://doi.org/10.4312/as.2013.1.2.3-20>.
- Zheng Y., Tok S.K. Harmonious Society and Harmonious World: China's Policy Discourse under Hu Jintao. *China Policy Institute Briefing Series*. 2007. Issue 26. Nottingham : University of Nottingham. 12 p.

### REFERENCES

- State Council of the People's Republic of China. (2023, September 26). *A global community of shared future: China's proposals and actions*. Retrieved from: [https://english.www.gov.cn/news/202309/26/content\\_WS6512703dc6d0868f4e8dfc37.html](https://english.www.gov.cn/news/202309/26/content_WS6512703dc6d0868f4e8dfc37.html).

2. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. (2024, June 6). *The Chinese dream is a dream of the people*. Retrieved from: [https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/jj/zggcddwjw100ggs/xsd/202406/t20240606\\_11377988.html](https://www.mfa.gov.cn/eng/zy/jj/zggcddwjw100ggs/xsd/202406/t20240606_11377988.html).
3. Communist Party of China. (2006). Resolution of the Central Committee of the Communist Party of China on major issues concerning the building of a socialist harmonious society. *Gazette of the State Council of the PRC*, (39). Retrieved from: [https://www.gov.cn/gongbao/content/2006/content\\_453176.htm](https://www.gov.cn/gongbao/content/2006/content_453176.htm).
4. Alvaro, J.J. (2015). Analysing China's English-language media. *World Englishes*. <https://doi.org/10.1111/weng.12137>.
5. Bajčić, M. (2017). *New insights into the semantics of legal concepts and the legal dictionary*. John Benjamins Publishing.
6. Barmé, G.R. (2012). New China newspeak: Xinhua Wenti. *China Heritage Quarterly*, (29). Retrieved from: [http://www.chinaheritagequarterly.org/glossary.php?searchterm=029\\_xinhua.inc&issue=029](http://www.chinaheritagequarterly.org/glossary.php?searchterm=029_xinhua.inc&issue=029).
7. Callahan, W.A. (2016). China's "Asia Dream": The Belt Road Initiative and the new regional order. *Asian Journal of Comparative Politics*, 1(3), 226–243. <https://doi.org/10.1177/2057891116647806>
8. De la Rasilla, I., & Hao, Y. (n.d.). Community of shared future for mankind and international law. In *The Cambridge Handbook of China and International Law*. Retrieved from: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/cambridge-handbook-of-china-and-international-law/community-of-shared-future-for-mankind-and-international-law/2E3986FF-0D8A7DE136B379DC7DBC5381>.
9. Delury, J. (2008). Harmonious world and China's new foreign policy. *The China Quarterly*, 193, 1–20.
10. Guo, Y., & Li, T. (n.d.). Research on supply side structural reform in China from the perspective of multiple streams theory. *Beijing Normal University*.
11. Joshi, D.K. (2012). Does China's harmonious society discourse reflect a shift towards human development? *Journal of Political Ideologies*, 17(2), 169–187. <https://doi.org/10.1080/13569317.2012.676859>.
12. Khan, U., Wang, H., & Ali, I. (2021). A sustainable community of shared future for mankind: Origin, evolution and philosophical foundation. *Sustainability*, 13(18).
13. Liu, H. (2015). Interpretation on the cultural factors of harmony in contemporary Chinese political discourses. *Sinología hispánica. China Studies Review*, 1(1), 47–58. <https://doi.org/10.18002/sin.v1i1.5181>.
14. Marinelli, M. (2014). Introduction: Ideology, propaganda, and politics in Xi Jinping's era. In Q. Cao, H. Tian, & P. Chilton (Eds.). *Discourse, politics and media in contemporary China*. John Benjamins Publishing.
15. Nordin, A., & Richaud, L. (2014). Subverting official language and discourse in China? The emergence of the "River Crab". *China Information*, 28(1), 47–67. <https://doi.org/10.1177/0920203X14524687>.
16. Rošker, J.S. (2013). The concept of harmony in contemporary China and in modern Confucianism. *Asian Studies*, 1(2), 3–20. <https://doi.org/10.4312/as.2013.1.2.3-20>.
17. Zheng, Y., & Tok, S.K. (2007). Harmonious society and harmonious world: China's policy discourse under Hu Jintao. *China Policy Institute Briefing Series*, (26), 1–12.

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.06.2025.

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.07.2025.

Дата публікації: 02.10.2025.